

Sygn. akt I Ca 20/19

I Cz 19/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2019 roku

Sąd Okręgowy w Sieradzu Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Barbara Bojakowska

Sędziowie SSO Elżbieta Zalewska-Statuch

SSO Joanna Składowska

Protokolant sekretarz sądowy Elwira Kosieniak

po rozpoznaniu w dniu 30 stycznia 2019 roku w Sieradzu

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Bank SA we W.

przeciwko P. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Łasku

z dnia 19 lipca 2018 roku, sygnatura akt I C 61/18

oraz zażalenia pozwanego

na postanowienie Sądu Rejonowego w Łasku z dnia 27 listopada 2018 roku

1. oddala apelację;

2. oddala zażalenie;

3. zasądza od powoda (...) Bank SA we W. na rzecz pozwanego P. B. 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

4. precyzuje niedokładność pisarską w punkcie 1 zaskarżonego wyroku w ten sposób, że przed wyrazem „zasądza od” dodaje sformułowanie „uchyla nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z dnia 12 października 2017 roku wydany w sprawie I Nc 1730/17 i”.

Sygn. akt I Ca 20/19

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 19 lipca 2018 r., wydanym w sprawie sygn. akt I C 61/18, Sąd Rejonowy w Łasku zasądził od pozwanego P. B. na rzecz powoda (...) Bank S.A. z siedzibą we W. kwotę 34 200,88 złotych z odsetkami umownymi od kwoty

28 963,14 złotych w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, wynoszącymi na dzień wniesienia pozwu 10% w stosunku rocznym, od dnia 28 września 2017 r. do dnia zapłaty, zastrzegając, że wysokość odsetek nie może przekroczyć dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie (pkt 1); oddalając powództwo w pozostałym zakresie (pkt 2) i zasądając od pozwanego na rzecz powoda 2 161,68 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3).

Rozstrzygnięcie zapadło przy następujących ustaleniach i wnioskach:

W dniu 5 grudnia 2013 r. (...) Bank S.A. z siedzibą we W. oraz pozwany P. B. zawarli umowę pożyczki powtórnej o numerze (...) oraz umowę ramową o numerze (...). Kwota pożyczki została ustalona na 64 703,40 złotych

i miała zostać spłacona w systemie ratalnym do dnia 15 grudnia 2020 r.

W umowie przewidziano obowiązek uiszczenia jednorazowo następujących kwot: 70 złotych tytułem opłaty przygotowawczej, 127,56 złotych tytułem prowizji za udzielenie pożyczki, 20 349,22 złotych tytułem opłaty ubezpieczeniowej pobieranej za cały okres kredytowania.

Oprocentowanie pożyczki było stałe i zostało określone na 16 % .

Umowa przewidywała, że w przypadku opóźnienia w spłacie pożyczki pożyczkodawca może naliczać odsetki za zwłokę w wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego.

Zabezpieczeniem spłaty pożyczki było ubezpieczenie. Jego okres rozpoczynał się od dnia udostępnienia pożyczki i trwał do dnia zakończenia pożyczki, z zastrzeżeniem wcześniejszego zakończenia. Pozwany przystąpił do ubezpieczenia z dniem 5 grudnia

2013 r. Ubezpieczenie obejmowało swym zakresem: śmierć, trwałą i całkowitą niezdolność do pracy oraz utratę pracy. Okres jego trwania to maksymalnie 6 miesięcy.

Wobec braku regulowania rat pożyczki (...) Bank S.A. z siedzibą we W. wypowiedział pismem z 29 maja 2017 r. przedmiotową umowę z dniem 4 lipca 2017 r. z zachowaniem 30 - dniowego okresu wypowiedzenia.

Na dzień 28 września 2017 r. dług pozwanego względem powoda wynosił 54 550,65 złotych.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, powód wykazał za pomocy dowodów z dokumentów istnienie zobowiązania wynikającego z zawartej przez strony umowy pożyczki i jego wysokość. Jednakże zdaniem Sądu Rejonowego, powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, gdy chodzi o kwotę z tytułu składki ubezpieczeniowej. Co prawda, podpisana przez strony umowa przewidywała tego rodzaju należność, ale w ocenie Sądu postanowienia umowy dotyczące tej kwestii nie wiążą pozwanego, a to na zasadzie art. 385¹ § 1 k.c.

Sąd pierwszej instancji zauważył, że nie ulega wątpliwości, iż pozwany był w rozpatrywanym stosunku obligacyjnym konsumentem, a powód przedsiębiorcą stosującym wzorzec umowny. Bez wątplenia również postanowienia umowy dotyczące umowy ubezpieczenia oraz składki ubezpieczeniowej zostały pozwanemu narzucone przez stronę pozwaną, były warunkiem udzielenia mu pożyczki. Pozwany nie miał prawa wyboru innego ubezpieczenia.

W przypadku składki ubezpieczeniowej w wysokości 20 349,77 złotych należało zauważyć, że pożyczka została udzielona na okres 84 miesięcy, zaś okres ochronny wynosił maksymalnie 6 miesięcy. Skoro tak, to w dalszym okresie obowiązywania przedmiotowej umowy pozwany nie korzystałby z żadnej ochrony z tytułu tej umowy ubezpieczenia. Kwotę składki ubezpieczeniowej (stanowiła 1/3 kwoty udzielonej pożyczki) należało zatem uznać za wygórowaną w

stosunku do okresu ubezpieczenia oraz wąskiego zakresu ryzyka nim objętego (śmierć, trwała i całkowita niezdolność do pracy, utrata pracy). Komentowane postanowienie umowy jest sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta – pozwanego.

Z tych względów orzeczono jak w punkcie 1 wyroku, pomniejszając dochodzoną kwotę należności głównej o składkę ubezpieczeniową, a w pozostałym zakresie powództwo podlegało oddaleniu.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 100 k.p.c.

Powód wniósł apelację od wyroku Sądu Rejonowego, **zaskarżając orzeczenie w części, tj. w zakresie pkt. 2 (oddalenie żądań powództwa co do kwoty 20 349,77 złotych wraz z dalszymi odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego liczonymi od tej kwoty od dnia 28 września 2017 r. do dnia zapłaty) oraz w zakresie pkt. 3 (zasądzenie pełnej kwoty kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa), wnosząc o:**

1. **zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie w całości żądań pozwu, tj. poprzez zasądzenie dodatkowo od pozwanego na rzecz powoda kwoty 20 349,77 złotych wraz z umownymi odsetkami w wysokości zmiennej stopy procentowej, stanowiącej czterokrotność obowiązującej stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, liczonymi od tej kwoty od dnia 28 września 2017 r. do dnia zapłaty, a także poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda pełnej kwoty kosztów postępowania sądowego za pierwszą instancję, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa;**

2. **względnie, o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji;**

3. **zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania za drugą instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych;**

4. **przeprowadzenie - stosownie do treści art. 368 § 1 pkt. 4 k.p.c. - dowodu z dokumentów:**

- potwierdzenia dyspozycji przelewu przez powoda na rachunek pozwanego kwoty

6 341,46 złotych z dnia 5 lipca 2017 r.,

- potwierdzenia dyspozycji przelewu przez powoda na rachunek pozwanego kwoty 3 642,97 złotych z dnia 5 lipca 2017 r.,

- raportu zestawienie należności i spłat kredytu w PLN za okres od 5 grudnia 2013 r. do 7 marca 2018 r. na okoliczność ich treści, w tym w szczególności na okoliczność zwrotu przez powodowy bank pozwanemu niewykorzystanej składki ubezpieczeniowej w łącznej kwocie 9 984,43 złotych oraz rozliczenia tej kwoty z **należnościami z tytułu spornej umowy pożyczki (przed wytoczeniem powództwa w niniejszej sprawie).**

Skarżący podniósł następujące zarzuty:

1. **błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy - poprzez nieuwzględnienie w toku orzekania faktu, że powodowy bank zwrócił na rachunek pozwanego łączną kwotę**

9 984,43 złotych, która to kwota została rozliczona w ciężar należności wynikających ze spornej umowy przed wytoczeniem powództwa; zatem Sąd pierwszej instancji -gdyby nawet prawdziwe było twierdzenie o rzekomej klauzuli niedozwolonej - powinien oddalić powództwo jedynie w zakresie kwoty 10 365,34 złotych (20 349,77 złotych – 9 984,43 złotych = 10.365,34 złotych);

2. **naruszenie postanowień certyfikatu ubezpieczenia dla umowy kredytowej nr NP\ (...) i spornej umowy pożyczki - poprzez błędną wykładnię postanowień pkt. 4, pkt. 5, pkt. 6 i pkt. 13 tego certyfikatu i przyjęcie, że ochrona ubezpieczeniowa obejmowała okres jedynie 6 miesięcy, a także niezastosowanie dyspozycji z § 1 ust. 4 lit. c spornej umowy pożyczki; zgodnie z § 1 ust. 4 lit. c spornej umowy pożyczki ochrona ubezpieczeniowa trwała przez cały okres kredytowania; pkt. 4 certyfikatu wskazywał datę przystąpienia do ubezpieczenia; pkt. 5 certyfikatu wyraźnie wskazywał, że ochrona ubezpieczeniowa trwa przez cały okres kredytowania; pkt. 6 certyfikatu wskazywał ryzyka ubezpieczeniowe; jedynie pkt. 13 certyfikatu zawierał zapis o maksymalnym 6-miesięcznym okresie trwania ubezpieczenia - jednak wobec treści powołanych wyżej postanowień umowy pożyczki i certyfikatu ubezpieczeniowego zapis pkt. 13 pozostawał bezskuteczny;**

3. **naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. - poprzez nieuwzględnienie dowodu z raportu zestawienie należności i spłat kredytu oraz niewskazanie, dlaczego sąd odmówił wiarygodności temu dowodowi; dowód ten zawierał informację o kwotach i datach zwróconej niewykorzystanej składki ubezpieczeniowej;**

4. **naruszenie art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. - poprzez jego niezastosowanie; zgodnie z tą normą przepisy o klauzulach niedozwolonych nie dotyczą postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny; wysokość spornej składki ubezpieczeniowej została jednoznacznie określona w § 1 ust. 4 lit. c Umowy pożyczki powtórnej nr NP\ (...) oraz umowy ramowej nr UM\ (...) z dnia 5 grudnia 2013 r. - na kwotę 20 349,22 złotych z tytułu śmierci lub inwalidztwa (§ 1 ust. 12 tej umowy); zatem oparcie wyroku w zakresie oddalenia żądań pozwu na przepisach o klauzulach niedozwolonych jest oczywiście niezgodne z obowiązującymi przepisami prawa;**

5. **naruszenie art. 6 k.c. i art. 227 k.p.c. - poprzez jego błędne zastosowanie lub niezastosowanie i przyjęcie za prawdziwe twierdzenia pozwanego o rzekomym braku indywidualnego uzgodnienia z nim przez powoda warunków spornej umowy pożyczki, pomimo że w tym zakresie nie zostało przeprowadzone postępowanie dowodowe, w tym w szczególności przesłuchanie osoby zawierającej sporną umowę pożyczki w imieniu powodowego banku.**

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji powoda na jego koszt.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji zasadnie uznał, że w sprawie zostały spełnione przesłanki z art. 385¹ § 1 k.c., a zatem zawarta przez pozwanego umowa zawierała niedozwoloną klauzulę i na ocenę tę nie ma wpływu okoliczność, czy okres ubezpieczenia obejmował, jak przyjął Sąd Rejonowy - 6 miesięcy, czy jak podnosi skarżący cały okres spłaty pożyczki, choć należy podkreślić, że postanowienia certyfikatu ubezpieczenia zawierały sprzeczne zapisy w tym zakresie (pkt 5 i 13).

Zgodnie z powołanym przepisem, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (§ 1). Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (§ 2).

Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (§ 3). Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (§ 4). Wbrew zatem zapatrywaniu skarżącego, to nie Sąd z urzędu winien ustalać, czy owych uzgodnień nie było, a ciężar dowodu w zakresie okoliczności przeciwnej obciążał stronę powodową. Tymczasem powód nie tylko nie przedstawił na okoliczność, że kwestionowane postanowienia zostały uzgodnione indywidualnie żadnych dowodów, ale nawet się na nią nie powoływał.

Trzeba także podkreślić, że pojęcie „główne świadczenia stron” należy interpretować raczej wąsko, w nawiązaniu do pojęcia elementów umowy przedmiotowo istotnych (*essentialia negotii*). Tylko takie elementy umowy nie podlegają kontroli, chyba że zostaną sformułowane w sposób niejednoznaczny. Mimo określenia składki na ubezpieczenie w niniejszej sprawie, jako składowej kwoty pożyczki nie można było uznać zobowiązania w zakresie jej uiszczenia jako świadczenia głównego. Uiszczenie składki na ubezpieczenia na życie nie stanowiło bowiem *essentialia negotii* umowy pożyczki zawartej z pozwanym. Istniały zatem wszelkie podstawy do oceny kwestionowanych przez pozwaną zapisów na podstawie **art. 385¹ § 1 k.c.**

Przez działanie wbrew dobrym obyczajom - przy kształtowaniu treści stosunku zobowiązaniowego - rozumie się w judykaturze wprowadzanie do umowy klauzul, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku. Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza zaś nieusprawiedliwioną dysproporcję - na niekorzyść konsumenta - praw i obowiązków stron, wynikających z umowy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 13 lipca 2005 r., I CK 832/04, Biul. SN 2005, Nr 11, poz. 13 oraz z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, Biul. SN 2006, nr 5-6, poz. 12, z dnia 27 października 2006 r., I CSK 173/06, Lex nr 395247). Ocena rzetelności określonego postanowienia wymaga zatem rozważenia indywidualnego rozkładu obciążeń, kosztów i ryzyka, jakie wiąże się z przyjętymi rozwiązaniami oraz zbadania jak wyglądałyby prawa lub obowiązki konsumenta w sytuacji, w której postanowienie to nie zostałoby zastrzeżone.

W kontekście wskazanego uregulowania musi wzbudzać wątpliwości obciążenie pozwanego jako konsumenta kosztami ubezpieczenia na życie w wysokości 20 349,22 złotych, przy udostępnionej kwocie pożyczki 44 156,62 złotych. Należy wskazać, iż zgodnie z załącznikiem do umowy pożyczki - certyfikatem ubezpieczenia stanowiącym ogólne warunki ubezpieczenia, wyłącznie uprawnionym do odbioru świadczenia był pożyczkodawca, a suma ubezpieczenia nie mogła przekraczać aktualnej wysokości zadłużenia w dniu zajścia zdarzenia ubezpieczeniowego. Zapis został zatem wprowadzony w wyłącznym interesie pożyczkodawcy, a koszt ubezpieczenia mógł przekraczać ewentualnie wypłacone świadczenie i obciążał wyłącznie pozwanego jako pożyczkobiorcę.

Tego rodzaju postanowienia umowne, przewidujące obowiązek uiszczenia przez pozwanego kosztów ubezpieczenia w wysokości połowy kwoty pożyczki kształtowały prawa i obowiązki pozwanego w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy.

Warto zauważyć, że zapisy umowy zostały sformułowane w sposób niepozwalający na rezygnację przez pozwanego z wyrażenia zgody na objęcie go ochroną ubezpieczeniową i pokrycie kosztów ubezpieczenia.

Jeśli chodzi natomiast o zrzut błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy, to rzeczywiście, odliczając opłatę ubezpieczeniową od zasądzzonego świadczenia, Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił okoliczności, że jej część w łącznej kwocie 9 984,43 złotych, jak wskazuje to apelujący, została w związku z wypowiedzeniem umowy zwrócona. Tym niemniej, pozostaje to bez wpływu na prawidłowość rozstrzygnięcia, bowiem Sąd Rejonowy nie uwzględnił także, iż opłata ubezpieczeniowa była przez pożyczkodawcę doliczona do kwoty pożyczki i były od niej naliczane stosowne odsetki, które za cały okres miały wynieść zgodnie z harmonogramem spłat - 34 896,86 złotych. Wpłaty dokonywane przez pozwanego w latach 2014 - 2017 zaliczane były przede wszystkim właśnie na owe odsetki, bowiem początkowo to one głównie składały się na ratę pożyczki w wysokości 1 188,08 złotych. Jeśli chodzi o pierwszą ratę, to stanowiły one 959,38 złotych, a jedynie 228,70 złotych dotyczyło kapitału. Rozkład udziału odsetek i kapitału w stałych ratach ulegał systematycznej zmianie na korzyść tego ostatniego, lecz proporcje odwracały się dopiero w marcu 2015 r.

Zmniejszenie sumy, od jakiej naliczane winny być odsetki umowne o ok. 1/3, automatycznie powodować winno zmniejszenie o stosowną część kwoty odsetek, które nie zostały przez Sąd pierwszej instancji rozliczone jako nienależne. Porównanie wskazanych wyżej sum pozwala zaś zdaniem Sadu Okręgowego na przyjęcie, że nieuwzględniona przez Sąd Rejonowy suma zwróconej składki ubezpieczeniowej odpowiada w przybliżeniu kwocie nienależnie pobranych, a nie uwzględnionych przez ten Sąd odsetek.

Warto w tym miejscu podkreślić, że Sąd umożliwił stronie powodowej weryfikację tej tezy, zobowiązując skarżącego do przedstawienia symulacji, jak wyglądałoby zadłużenie pozwanego na dzień 28 września 2017 r., gdyby umowa pożyczki nie obejmowała opłaty ubezpieczeniowej w wysokości 20 349,22 złotych. Zobowiązanie to pozostało bez odpowiedzi.

Z powyższych względów, Sad Okręgowy - na podstawie - art. 385 k.p.c. - oddalił apelację, jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., zasądając od skarżącego na rzecz pozwanego zwrot kosztów zastępstwa procesowego wg stawki określonej zgodnie z § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. 2015 poz. 1804 ze zm.), tj. w wysokości 1 800 złotych.